

Gunvor Auken

*”Vi er gæster i hinandens kulturer”
(Sagt i 1993 af Aksel Skaaning, formand for DA,
Region Syddanmark)*

Hvad vi fælles skaber!

Muhabet byder på mad og kærligt samvær

Muhabet er som et eventyr i 1001 Nat. Muhabet er et spise- og værested på Vesterbrogade 165-167 i København, der årligt besøges af 300 psykisk syge og traumatiserede danskere, flygtninge og indvandrere fra 40 forskellige nationer. Muhabet betyder ’Kærligt Samvær’ fra Marokko til Indonesien. Det sker i en stor nedlagt slagterbutik med vinduer fra loft til gulv ud til gaden. Kommer man ind af døren mødes man af orientalsk musik, snak, latter, duften af kaffe og af maden, der er under tilberedning. Muhabet åbner kl. 12, hvor gæsterne er ventet med morgenmad. Gæsterne kan slå sig ned ved spisebordene eller i sofagrupperne. Nogen sidder sammen og snakken går, andre sidder mere for sig selv. Det er karakteristisk for gæsterne, at de ofte står sent op efter en urolig nat, og at de ikke har fået morgenmad, enten fordi de ikke kan finde ud af det, eller ikke har penge til det.

Midt i det store lokale bliver der tilberedt middagsmad til de almindeligvis 30 – 35 mennesker, der ventes at dukke op. Det dufter godt og hjemligt, da retterne især er inspireret af mellemøstens køkken. Råvarerne er hentet rundt hos adskillige handlende, der donerer varer til Muhabets daglige måltid. Det har nu fundet sted siden 2003, hvor Muhabet første gang åbnede sine døre for ensomme og forpinte flygtninge og indvandrere. Men hvordan mennesker end har det, har de deres sanser i behold. Derfor lægger Muhabet vægt på at spille musik fra hjemlandene. En gæst kan bydes særligt velkommen ved, at der ved pladeskift sættes musik på fra hans eller hendes land. Sansning fremkalder erindring, og i Muhabet spilles der op til erindringen fra barndomshjemmet med kvinderne i køkkenet, duften af god mad og den velkendte musik. Det kan lette det betrængte sind.

Alle gæster bliver også gået i møde med et smil, en hånd og om muligt et knus. Er man en tilbagevendende gæst hilser de andre gæster også afhængig af, hvordan hver især måtte have det. De besøgende omtales og behandles som gæster, for være- og spisestedet Muhabet forstår sig selv som et gæstebud, hvor gæsterne bydes inden for til spisning og samvær. Værterne er de fire ansatte og de mange frivillige i Muhabet. Muhabet blev oprettet af ægteparret Emine Ayyildizoglu Haddar og Najib Haddar, der kommer fra henholdsvis Tyrkiet og Marokko og som begge har været i Danmark i omkring 30 år. De er fra deres hjem og hjemland vokset op med en stærk kultur for, hvordan man modtager mennesker, der kommer til ens dør. De skal som det første bydes velkommen med noget at spise og drikke. Det være sig stort eller småt, men det skal serveres smukt, så gæster kan se, hvor velkomne de er. Der er gjort noget ud af det, om det så blot er en tomat smukt skåret ud. Alle lande har selvsagt deres stærke traditioner for det betydelige begreb ’gæstebud’, hvor nogle traditioner er fælles og andre forskellige.

Muhabets store lokale er holdt i gyldne solvarme farver, og rundt på bordene står der nødder og frugter, og der er altid te, kaffe og kolde drikke at få. Ved morgenbordet kan man smøre rundstykker, eller hvad der er foræret af de handlende den dag. De udleverede fødevarer er også bestemmende for, hvad den krydrede og velduftende middag lyder på den dag. De handlende betragtes både som donatorer og som frivillige, der har ydet det, de har at give. Derudover er der omkring 80 frivillige, som medvirker på meget forskellig vis i Muhabet. Det er et usædvanligt højt

tal, og det kan forklares af lige så mange årsager, som der er frivillige, men det fælles er givetvis den dramatiske ramme, 'gæstebudet' med sine værdier og normer sætter for samværet i Muhabet. Det er et værdigt møde mellem mennesker, der agerer henholdsvis værter og gæster. Nogen yder og nogen nyder. For gæsterne gælder det, at de nyder, før de yder. Det nyder alle, og det er en givende tilgang til trøstesløse og traumatiserede og psykisk syge flygtninge og indvandrere. For dem er det en stor overvindelse at lukke døren op ind til Muhabet første gang. For en dels vedkommende bliver de siden hen også ydende og medvirker som frivillige på hvad måde, det nu måtte passe praktisk og selskabeligt. Snart er der brug for, at der bliver givet en hånd med omkring måltidet og snart at der bliver lagt øre og stemme til de andres liv. Det er alt sammen fællesskabsskabende og bidrager til den savnede hjemlighed, som præger gæsternes liv. De fleste lever alene og har de børn bor de måske et andet sted, i et andet land eller i værste fald er de fjernet af myndighederne som små.

Alting vokser i hinanden selskab

At Emine og Najib Haddar fandt på at oprette Muhabet kommer af deres mangeårige professionelle arbejde som socialpædagoger og tolke i de danske sociale og psykiatriske systemer med særlig vægt på flygtninge og indvandrere, hvad enten arbejdet foregik på institutioner, psykiatriske hospitaler, i distriktpspsykiatrien eller i socialt udsatte familier. De er begge for mange år siden uddannede fra Albertslund Børnehaveseminarium nu Højvang/Ballerup, og har siden som ansatte og tolke fået stort kendskab til, hvordan psykotiske og traumatiserede flygtninge og indvandrere tales til, omgås og behandles inden for psykiatrien i det storkøbenhavnske område. For denne gruppe er det særlig svært, fordi de er isoleret i dobbelt forstand nemlig som psykisk syge og som uden fortrolighed med det danske sprog og kultur. Begge forhold forstærker hinanden.

Musikeren og tegneren Flemming Quist Møller lavede engang en tegneserie med overskriften 'Alting vokser i hinandens selskab'. 'Kedsomhed' stod der over en af tegningerne, hvor man ser to mennesker ligge tungt ind over hinanden. 'Stress' stod der over en anden, og man ser to stressede mennesker, som der står pigge og flammer ud fra. 'Vrede', står der over den tredje tegning med to i flæsket på hinanden. Overskriften på den sidste er 'glæde', hvor to omfavner hinanden med glade smil. Visdommen om at 'Alting vokser i hinandens selskab' kan erfares overalt, hvor mennesker omgås hinanden. Det er fortællingen om de selvforstærkende processer og om henholdsvis den onde og den gode spiral.

Ægteparret Haddar har gennem årene erfaret så mange krænkende, provokerende og fortvivlende situationer og har set, hvordan systemerne ikke har kendskab til eller lader hånt om de kulturelle forskelle som knyttede sig til flygtninge og indvandrere. En helt aktuel oplevelse er fra en distriktpspsykiatrisk enhed, hvor Najib Haddar kommer sammen med en af Muhabets gæster, som han er støtte- kontaktperson for. Patienten er omkring 40 år, alligevel bliver kun hans fornavn råbt op i venteværelset. Der bliver knap hilst på ham og slet ikke på hans ledsager. Behandleren går foran dem ned af gangen uden at sige et ord. Næppe er døren lukket i hendes konsultationsværelse, før hun siger: "Bukserne ned". Der skal nemlig gives en indsprøjtning. Her vokser der ikke nogen god stemning frem. Møder af den art opleves af et sårbart og isoleret menneske som foragt, og oplevelsen styrker skamfølelsen og galskaben.

Muhabet blev i første omgang oprettet som et helt frivilligt tilbud. Lokalerne skulle ikke ligge i trøstesløse omgivelser, som de kommende gæster kender alt for godt. Derfor blev det den store nedlagte forretning på Vesterbrogade med kælder under. Indretning fik ved andre frivilliges hjælp et strejf af orientalsk præg. Der var kun åbent to dage om ugen. Siden meldte Lise Poulsen, der er

uddannet dramaturg og som altid har arbejdet med integration i henholdsvis Flygtningehjælpen, Mellempøkkeligt Samvirke og i forumteater sig også som fast frivillig. Derefter kom Aminah Tønnsen, der er forfatter og foredragsholder om andre folkeslags verdener og vilkår. Med hjælp fra de mange statslige og kommunale puljer og nogle private fonde blev økonomien i Muhabet gradvist bedre, så der nu er penge til at betale for de fire medarbejdere, og cafeen i Muhabet har nu åbent fem hverdage om ugen fra kl. 12 – 17. Alle de faste medarbejdere er Muhabets værter. Desuden er Najib Haddar leder, Emine Haddar koordinator af de frivillige, Lise Poulsen administrator og Aminah Tønnsen særligt knyttet til cafeen. For dem alle giver det et godt overblik at stå bag disken i køkkenet og følge med i, hvordan gæsterne har det.

Muhabet startede som et frivilligt initiativ affødt af kritisable erfaringer og egne værdier om gæstebudet som tilgang til svært psykisk syge flygtninge og indvandrere. Siden blev Muhabet omdannet til en forening med egen bestyrelse. Nu er Muhabet ved at etablere sig som en selvejende institution. Det sker i forbindelse med, at Københavns Kommune og Muhabet sonderer mulighederne for, at kommunen vil indgå driftsoverenskomst med stedet i dets egenskab af værested for psykiske syge og traumatiserede danskere, flygtninge og indvandrere. Lykkes det, er stedet sikret et årligt basisbeløb til betaling af især lønninger. En stor del af gæsterne kommer nemlig fra København Kommune. Det hjalp naturligvis også på anerkendelsen, at Muhabet i 2008 fik Københavns Frivillighedspris. De øvrige gæster kommer fra Frederiksberg eller fra omegnskommunerne. Ja, nogen kommer langvejs fra og passerer undervejs mange andre væresteder, men hvor de ikke føler sig hjemme. Gæsterne i Muhabet er i øvrigt typisk 40 - 60 år, og der kommer lige mange mænd og kvinder. Der kommer også en del yngre.

Gæstebudet som drama, koncept og ramme.

Betydningen af at bruge begreberne gæstebud, vært og gæst ses allerede deraf, at næppe noget andet værested har opnået det Muhabet er lykkedes med:

At der i løbet af år 2008 som gæster er kommet 300 traumatiserede og psykisk syge danskere eller flygtninge og indvandrere, deres omkring 150 børn samt evt. ægtefæller.

At der hver dag i åbningstiden kommer 30-35 gæster til samvær omkring et på stedet tilberedt måltid.

At der er tilknyttet 80 frivillige, der medvirker på mange forskellige måder

At handlende i de forløbne seks år har foræret råvarerne, så maden er gratis

At mange af gæsterne 'er kommet sig', fordi de har et hjemsted, får noget godt at spise og noget at leve for, hvorfor de belaster sundhedsvæsenet mindre.

At være inspirationskilde for andre og at besøgende fra ind - og udland valfarter til Muhabet for at høre om stedet, dets værdier, arbejdsmetoder og resultater.

At være meget mere end et værested med tilbud til hele familien.

At være fællesskabsskabende for en særligt isoleret befolkningsgruppe.

Det er lidt af et columbusæg at bruge gæstebudet som tilgang til mennesker der føler sig fremmede, forlegne, og at omverden er faretruende. Eller rettere, gæstebudet trækker på en næsten ahistorisk tradition for at modtage og beværte hinanden. Det har mennesker til alle tider gjort. Både vært og gæst føler sig beæret og går ind i den rolle, der knytter sig til at være henholdsvis vært og gæst. Så uanset hvor syg og anderledes man end er, har alle erfaret, hvad der ligger i begreberne gæst og vært. Det er noget andet end at være sammen i egenskab af familiemedlem, nabo, ansat, kollega, klient, patient, flygtning, eller fange i et fængsel. Der er fine normer, værdier og forventninger

knyttet til gæstebudet. Der er således tale om dannelse, almen dannelse. I mange tilfælde kan gæstebudet være iblandet hjertets dannelse, afhængig af, hvor meget værter og gæster er knyttet til hinanden. Gæstebudet har karakter af gensidighed, om end rollerne er forskellige. Gensidigheden består i at vært og gæst gør sit bedste for at udfylde deres roller. Ud af det vokser der i bedste fald gode oplevelser og hen ad vejen gode relationer. Alle de forhåbninger, der knytter sig til gæstebudet, kan omvendt gøre det ekstra svært for et skamfuldt, fornedt og i hvert fald psykisk sygt menneske at gæste Muhabet for første gang, også selv om stedet er anbefalet af et familiemedlem eller en sygeplejerske eller en sagsbehandler, man er tryk ved. Det er derfor Muhabet fremstår venligt i gadebilledet og modtager sine gæster lige som de er, og i den forstand ligeværdigt, om end der er et magt- og ulighedsforhold, da værterne fastsætter stedets normer og har langt større overskud end gæsterne. En gæst kan være aldrig så skulende, ussel i tøjet og ildelugtende. Han er velkommen og behandles med samme værdighed og lydhøre forskellighed som alle andre. Måske vil han helst sidde for selv, måske går det an at en af værterne sætter sig og spiser ved siden af ham ved det fælles bord, måske giver en vært et praj til en anden velkendt gæst om at sætte sig ved siden af den sære mand. Bordplanen skal respekteres, og det sammen gælder bordskikken. Man spiser ikke i sofaen men ved spisebordene, også selv om det betyder, at der spises i flere hold.

De, der har det dårligst eller er blandt de nyeste af gæsterne, får mad først. Det udtrykker både en særlig anerkendelse og viden om, at det giver ro i det urolige sind at få mættet maven. Mange af gæsterne evner ikke selv at sikre sig ordentlig mad, det er også trist at spise alene, som mange af Muhabets gæster er. Nogle bliver hen ad vejen bedre til at passe på sig selv. Maden, måltidet og samværet i Muhabet er bestemmende for, at de får det bedre. En del af gæstebudet består også i tilliden til, at alle gradvist kan yde og har ressourcer til at medvirke. Det er en af Muhabets grundværdier, at gæsterne ikke kun skal forstås som syge, for de har også raske sider, som der kan øses ressourcer af. Den sære mand kommer efter nogen tid mere renvasket, pænere i tøjet og med blikket løftet. En skønne dag gør han noget aktivt for fællesskabet. Men forandringen er ikke vokset frem gennem krav. Muhabet har værdinormer men stiller ikke krav til sine gæster. Ingen pres, ingen krav. Uindfrie forventninger og krav er der nok af i gæsternes verden. Derfor skal der heller ikke være penge mellem gæster og værter. Der betales ikke for at deltage i gæstebudet.

Det vi fælles skaber og 'Håbets Vendepunkt'.

Men man må meget gerne indgå og bidrage til snakken i Muhabet. Den er ofte livlig og omfatter alverdens oplevelser, fortrædeligheder og glæder gengivet i den til alle tider så velkendte fortælleform. Den har som et spillet drama evnen til at gengive hændelser, som udspilles de lige nu og med brug replikskifter f.eks. fra et besøg på en psykiatrisk afdeling. Næppe en af replikkerne er korrekt, men fortællingen giver intensitet, lydhørhed og identifikation med, hvordan fortælleren har oplevet besøget. Alle kender den psykiatriske verden og en del kender de psykiatriske behandlingssteder, der bliver fortalt om, så fortællingen udløser både forargelse og latter. Humor og latter er forløsende og binder sammen. Det ved vi tilspidset fra gravøllet, der i bedste fald slutter med karakteristiske og underholdende, grænsende til udhængende historier om afdøde.

Værterne og de frivillige medvirker gerne i snakken og fortæller også gerne historier om sig selv og deres liv, men de er særligt opmærksomme på at skelne mellem det personlige og det private. De skal ikke ligge gæsterne til last. Emine Haddar gør god brug af sin uddannelse som socialpædagog og siger om det, hun lærte: "Nu er det 20 år siden, så det jeg lærte er blevet en del af mig selv". Hermed siger hun, at hun trækker på indlært viden og faglig erfaring internaliseret i hendes person. Det fører samlet til det, jeg ynder at kalde 'erfaringsbaseret intuition'. Den gør, at hun medvirker som både en naturlig og en fagligt reflekterende vært.

For at forædle sig selv som arbejdsredskab, får de fire værter derfor også supervision en gang om måneden. Det sker med hjælp fra en frivillig med faglig ekspertise og erfaring i relationsarbejde med sårbare mennesker. Jo mere eksistentielt man udøver professionelt arbejde, jo mere skal man bruge hele sin personlighed og dermed sin forskellighed. Det passer godt overens med Muhabets få regler for gæsterne, hvor en af dem er, at der skal være rum for alle. Det indebærer på et sted med så mange forskellige nationaliteter repræsenteret, at der i Muhabet er en regel om, at der ikke må agiteres for politik og religion. En anden er, at regler er til for at brydes. Hvis alle behandles ens behandles de forkert, og der er gæster, hvis unoder alle må se igennem med for en tid. Dog går det ikke med rusmidler. De påvirkede bliver venligt gelejdet ud på en måde, så de føler sig mindst mulig skamfulde og vover at komme igen en anden dag. I øvrigt er det tankevækkende, at selv om der kommer gæster, der har været dømt for vold, har været på lukket afdeling og har været fastspændt i bælte har det aldrig givet problemer, at de skarpe knive der bruges til madlavningen, ligger fremme. Det forhindrer gæstebudets kultur og tryghed.

En særlig form for tryghed er reglen om anonymitet. Gæsterne skal ikke give oplysninger om sig selv, der videregives ikke oplysninger, og der bliver kun spurgt ind til gæsternes liv i forlængelse af, hvad de selv fortæller. Der er endog gæster, hvor Muhabet først efter lang tid får at vide, hvad de hedder. For gæsterne kan det give frihed, at de ikke slæber deres journaler efter sig. Det kan være en af de brikker, der bidrager til at en gæst kommer sig så meget, at de når det digteren Ole Wivel har kaldt 'Håbets Vendepunkt'. Der hvor man tør tro på nye muligheder for sit liv og derfor løsner op for sit tunnelsyn og den kværnende og tit også vanvittige selvsnakken i hovedet. Det kan Muhabet professionelt og fintfølende bidrage til ved sit gæstebud, sine aktiviteter, sin rummelighed og sit ønske om at være hjemsted for syge og ensomme mennesker. Meget af det kærlige samvær, der udspiller sig i Muhabet har som formål at være en erstatning for gæsternes manglende følelse af at have et hjemligt tilhør. Opgaven er særlig vigtig, fordi størsteparten af Muhabets gæster er førtidspensionister. Derfor har de ikke en hverdagsstruktur og det menneskelige tilhør, som en arbejdsplads almindeligvis giver i vores kultur.

I Muhabet kommer gæsterne fra kl. 12 til morgenmad, snakker med de andre gæster, værterne og de frivillige, bistår lidt praktisk, spiser middagen sammen og snakker igen bag efter. Det bidrager til at der gradvist opstår: Fortrolighed, tryghed, lattermildhed – for ikke at sige sort humor – kendskab til hinandens liv og færden, forskelligartede relationer og gradvist et fællesskab, som de tilstedeværende sammen skaber inden for de rammer Muhabet har sat op omkring dagen. De der ikke kan bidrage så meget, kan dog lune sig i det fælles, der fylder rummet. Så er det ikke så tungt at skulle hjem til det, en gæst kalder 'graven'. Både værter og frivillige indgår livligt i snakken, hvor der sjældent tales så meget sygdom, hvor der er et ønske om medleven og medfølelse, men hvor der ikke vises medlidenhed med det, der nu er gæsternes liv. Medlidenhed kan være nedladende og understøtte offerrollen, som det ikke er godt at havne i. At opnå andres interesse og anerkendelse binder bånd og relationer mellem mennesker. Medvirken omkring Muhabets mange store og små praktiske og følelsesmæssige opgaver er fællesskabsskabende. Det er måske derfor, at ordet gave er indeholdt i ordet opgave. Fællesskabet er afgørende for, at de traumatiserede og psykisk syge gæster gradvist kommer sig. En kravfri, attraktiv og inkluderende fællesskabspræget proces har kimen i sig til ny selvforståelse og nye mulighed for at komme sig. Fagligt omtales den nye selvforståelse som modstempling, og det gradvist at komme sig for recovery. Det vidste initiativtagerne bag Muhabet ikke, at der fandtes teoretiske begreber for. (Begreberne anvendes i erfaringsopsamlingen, se litteraturlisten)

Muhabet har som værdi, at mødet med gæsterne skal være inkluderende og ikke kun integrerende i en fælles kultur. Der skal være tale om 'fællesskab i forskellighed', hvis samværet i Muhabet skal kunne rumme de mange nationaliteter, sprog og psykotiske træk, gæsterne har. Fællesproget i Muhabet er dansk, men mange af gæsterne er dårlige til dansk og bliver næppe meget bedre til det. Derfor må de gerne tale deres eget sprog, og værterne kan tilsammen en del sprog. Gæsterne kan således også tale deres egne sprog med hinanden. Så må andre aflæse det følelsesmæssigt forståelige kropssprog. Muhabets gæster kan godt udvikle nære relationer, fortrolighed og endog sætte hinanden stævne i det ydre rum. Men de ses sjældent i deres hjem. Det er for svært. Der er grænser for tætheden mellem gæsterne, men det gør ikke betydningen af fællesskabet i Muhabet mindre. En gæst siger således efter jul: "Jeg har ikke set nogen i hele julen, og alligevel har jeg ikke ringet til vagtlægen og sagt, at jeg var meget syg bare for at komme til at snakke med nogen". Hun tålte julens ensomhed, fordi hun ved, at hun har tilhør i Muhabet.

Muhabets mange aktiviteter og mange frivillige

Muhabets aktiviteter forgrener sig ud i mere end at være spise- og værested. Her spiller de mange frivillige en afgørende rolle, og omvendt er der mange frivillige, fordi der er så mange strenge at spille på i Muhabet. Hver torsdag er *kvindedag* i Muhabet, hvor kun kvinder i princippet har adgang. Det giver et særligt samvær, en særlig fortrolighed og en særlig humor. Efter middagen er der tilbud om gymnastik i den indrettede kælder, og gymnastikken starter med mavedans under ledelse igen af en frivillig. Her kan danske frivillige også få udfordret mavemuskler, de ellers ikke er i kontakt med. Den særlige kvindedag, kommer ikke af, at kvindernes evt. ægtefæller er imod, at de kommer i Muhabet, fordi der er andre mænd. Kvindedagen kommer af, at der er så få tilbud om samvær for kvinder i det offentlige rum, hvor mænd har så mange mødesteder uden for hjemmet.

En fredag aften i hver måned holder Muhabet fest også kaldet '*cafeaften*' i Vesterbro Beboerhus. Her er gæsternes mange børn, børnebørn og øvrige slægtninge også velkomne. Igen venter der et fint måltid, alle har fået anledning til at pynte sig og forventningens glæde sidder i øjenkrogene og i smilet og genlyder som snak og latter. Børnene nyder at komme til festerne, fordi det er rart med fælles familieoplevelser, og fordi de her ikke er utrygge og skamfulde, selv om deres forældre er mærkelige. Det er velkendt af alle. Efter spisningen bidrager både gæster og frivillige med musik, sang og masser af dans. Som Lise Poulsen siger: "Når maven er fuld synger hovedet!". Frivillighedsbegrebet i Muhabet indebærer også, at det at deltage i en cafefest også er en frivillig medvirken, fordi det giver gæsterne oplevelsen af, at der noget ved at være i deres selskab og feste sammen med dem. Det højner festen.

Her er gensidigheden på spil, for de frivillige får også givende oplevelser gennem deres frivillige arbejde. De fleste af de frivillige er enten unge studerende eller midaldrende og ældre, som ofte er på efterløn eller pension. Omkring halvdelen af de frivillige har anden etnisk baggrund. De frivillige får også fornyet indhold og fællesskab ind i deres tilværelse. Nogle af dem indgår i Muhabets tilbud om *lektiehjælp* to gange om ugen til især de børn og unge, der knyttet til Muhabets gæster. Det foregår ned i kælderen og kan være det løft, der skal til, for at børnene og de unge bliver bedre til dansk og bedre til at klare deres faglige opgaver og lektier. Børnene og de unge kan endog opleve, at den voksne dansker, der hjælper dem med lektierne bliver rollemodel for, hvordan man skal forstå danskere, finde ind i det danske samfund og medvirke i fællesskaber med etniske danskere.

Muhabet lægger også vægt på at arrangere *udflugter og ferier* for stedets gæster og deres familier. For børnene er det en stor ting, at de ligesom med cafeaftenerne kan fortælle deres kammerater om, hvad spændene og sjovt, de har lavet sammen med deres forældre eller øvrige familie. Det er meget

bedre end at fortælle om, end at de har været på feriekoloni. For forældrene indgår arrangementer der inkluderer deres børn, som en del af helingsprocessen, recovery. Det gør godt, at gøre noget godt med sine børn.

Der indhentes og videregives ikke oplysninger om gæsterne, men Muhabets værter og frivillige *bistår* gerne gæsterne med hvad, der er svært for dem og som skræmmer dem i forhold til de mange instanser inden for social- og sundhedsvæsen, de er afhængige af. Hjælpen kan bestå i at tolke og svare på breve, gå som bisidder med på et offentligt kontor, være støtte- kontaktperson for de svært psykisk syge eller besøge gæster, der er indlagt på en psykiatrisk afdeling. Hvis opgaverne og situationerne føles svære, kan de frivillige rådføre sig med de ansatte i Muhabet og trække på deres viden og erfaring.

Muhabet har et egentligt *besøgskorps*, som gerne vil besøge indlagte flygtninge og indvandrere på psykiatriske afdelinger. De indlagte har selvsagt stort behov for besøg, fordi de ofte sprogligt har svært ved at tale med personalet, måske er særligt bange for at være på et for dem meget fremmed sted, eller fordi der ikke kommer andre besøgende. Besøgskorpset er et tilbud til alle de nævnte, og ikke kun til Muhabets gæster. Det er der fortalt om og delt pjecer ud om på de relevante psykiatriske behandlingssteder. Alligevel bliver korpset næsten ikke brugt. Den samme forundring er der over, at det kan være så svært for Muhabet at få lov til at aflevere *ramadanpakker* med bl.a. nødder og tørrede frugter på de lukkede psykiatriske afdelinger, som de kan videregive til indlagte flygtninge og indvandrere under ramadanen.

Formidling, finansiering og fornyelse

I de senere år valfartes der til Muhabet for at få viden om, hvad der er årsagerne til, at det går Muhabet så godt, og at så mange svært syge flygtninge og indvandrere har Muhabet som hjemsted. – også selv om de bruger stedet meget forskelligt og kommer ofte, sjældent eller i intervaller. Der kommer flere gange om ugen besøgende, det være sig enkeltpersoner, grupper af studerende og institutioner. Der kommer også udenlandske besøgende for at høre om Muhabet. Stedet inviteres også til at give bidrage på faglige konferencer. Muhabet har via en nylig bevilling fra Socialministeriet ligefrem forpligtet sig til *formidling*. Denne opgave er også vigtig, fordi så få offentlige og private arbejdspladser i virkelighedens verden har ytringsfrihed. Den overtrumfes nemlig af loyalitetspligten. Derfor kan man sige, at frivillige organisationer har *ytringspligt* om, hvad de erfarer. Den pligt er hele grundlaget for Muhabet, der opstod, fordi traumatiserede og sindslidende flygtningene og indvandrere i mange tilfælde ikke blev modtaget og behandlet på en værdig måde i den etablere psykiatri og på de offentlige kontorer.

I Marts 2008 blev der offentliggjort rapporten 'Muhabet – en oase i byen. Erfaringsopsamling og beskrivelse af værestedet Muhabet'. Den er af sjældent høj kvalitet i sin reflekterede gengivelse af Muhabet og i sin teoretiske indsigt i de anvendte metoder og tilgange, Muhabet anvender. Rapporten indeholder dog kun statistikker om Muhabets gæster, der overholder løftet om anonymitet. I øvrigt er det misvisende, at kalde Muhabet for et værested, det er langt mere end det, og ikke mindst er det et spise- og værested. Værested er alene den formelle betegnelse.

Muhabet opererer på moderne vis i trekanten mellem: Stat, Marked og Civilsamfund. Stedet er udsprunget af civilsamfundet som et frivilligt initiativ taget af Emine og Najib Haddar i protest mod, hvordan svært traumatiserede og psykisk syge flygtninge og indvandrere ofte bliver behandlet og lever isoleret. Samtidig havde de en vision om gæstebudet som ramme for mødet med gruppen, som de selv fagligt, sprogligt og kulturelt kendte til. Et initiativ som Muhabet kunne næppe opstå

andre stedet end i det mylder af selvorganiseret liv, som civilsamfundet er karakteristisk ved. Siden har Muhabet fået penge fra en del skiftende kommunale og statslige puljer, netop fordi personkredsen her er svær at nå, så det giver resultater.

Markedstilknytningen har Muhabet gennem de mange handlende og donorer, der bakker op om Muhabet. Stedet kunne ikke give gratis mad til sine gæster, var der ikke den generøsitet fra virksomhederne, som der kan hentes naturalier hos. En del af dem bidrager, fordi de selv blandt deres nærmeste har mennesker svarende til Muhabets gæster. Nogle af de handlende vil gerne skilte med at de er donatorer, andre ønsker det ikke. Alle betragtes de som en del af Muhabets frivillige, der yder på deres afgørende måde.

Muhabet har også BRF Kredit som særlig mentor, der giver kvalificeret råd og vejledning, herunder om hvordan Muhabet kan udvikle sig til en socialøkonomisk virksomhed. Kreditselskabet har udvalgt stedet, både fordi det finder det respektindgydende, og fordi selskabet medfinansierer almene boliger, hvor det er godt at have kendskab til etniske minoriteter, som er overrepræsenteret i de boligområder. I øvrigt anses sindslidende, der er ude af jaketten, som nogen af de sværest i et boligkompleks. De er skræmmende og svære at nå også for inspektører og boligbestyrelser. BRF Kredit bistår også med råd om, hvordan Muhabet hensigtsmæssigt omdanner sig til en selvejende institution og til en virksomhed. Aktuelt pågår en debat om betydningen af at oprette og af at forstå frivillige organisationer tilknyttet civilsamfundet som socialøkonomiske virksomheder. De kan ikke klare sig på almindelige markedsvilkår, men innovativt og kvalitativt kan de noget særligt. Det skal her fremhæves, at Muhabet også lægger vægt på sammenholdet med naboerne og forretninger omkring dem. Er der mad eller kage til overs bliver det tilbudt andre i den ende af Vesterbrogade. Muhabet indgår som en del af lokalsamfundet.

I storbyer som Odense og Århus er der initiativer i gang om at få oprettet et eget Muhabet. Det giver anledning til mange overvejelser. Muhabet er et værdi- og erfaringsbaseret koncept, som skal være genkendeligt og skal efterleves, hvor det end er placeret. Omvendt skal der være mulighed for lokalt og personligt præg. Så nu arbejdes der med af få Muhabetmodellen og dens normer beskrevet, for de skal respekteres. Der bliver også spørgsmålet om det superviserende og interorganisatoriske samarbejde. Men der er et stort ønske om, at Muhabet knopskyder.

Kan gæstebudet bruges i andre institutioner og kan gæsterne få det bedre?

De der kommer som gæster hos Muhabet har hørt om stedet og har fået det anbefalet fra mange sider. Det almindeligste er fra nogen, de kender, familie, bekendte og medpatienter på psykiatriske behandlingssteder. Anbefalingen kan også komme fra personalet på behandlingsstederne eller fra egen læge eller sagsbehandler. De kan også have læst om Muhabet eller hørt om stedet gennem andre væresteder og frivillige organisationer eller fra Landsforeningen Sind. Vi ved fra steder, der har *henvist* til Muhabet, at mange af de henviste ikke følger opfordringen. Det er for svært. Men mange kommer, og mange er vendt tilbage hen over de år Muhabet har eksisteret. Det er helt centralt, at Muhabet ikke er et tidsbegrænset projekt. Muhabet vil leve og overleve.

Skuffelsen ved at gode tilbud og steder kun er der for en tid og så lukker ned, er ikke mindst kendt og oplevet af socialt udsatte og sårbare grupper. Den danske *projektkultur* affødt af de mange nytænkende pulje-, sats- og fondsmidler grænser til det uetiske, fordi projekterne er tidsbegrænsede, ofte ikke implementeres og friholder for politisk nytænkning og ansvar. Projekter følges heller ikke op af praksisorienteret forskning, som siden kan indgå i uddannelsen og fagligheden i velfærdsuddannelser på mellemniveau. Kun få lande, som Danmark sammenligner sig med, har en

så ringe *professionsforskning* til kvalificering af fagenes metodik, udøvelse og forståelse af konteksten som i Danmark. Muhabet forsøger at holde sig fri af projektkulturens mange skift og lukninger, ved at have mange frivillige dermed ulønnede tilknyttet stedet. Når det gælder arbejdets faglige kvalitet, får de ansatte som sagt supervision, og der er bevidsthed om at reflektere, kvalificere og forny stedet – også inspireret af de frivillige og gerne i dialog med forskningsenheder, der har fokus på civilsamfundsarbejde og på de mest udsatte af de etniske minoriteter.

Muhabet har gæstebudet og dermed *måltidet* som sit omdrejningspunkt. Maden og de sanseoplevelser, der knytte sig til den er betydningsfulde. Når en del af Muhabets gæster gradvist kommer sig og får det bedre, har den gode mad central betydning. Muhabet siger at 'Maddepoter er lige så vigtige som medicindepoter'. Det giver også anledning til eftertanke. Man kan spørge, om Muhabets og gæstebudets værdier kan overtages af offentlige som private institutioner, der forestår velfærdsydelser og service fra dag- og døgninstitutioner til sundheds- og fængselsvæsen. Muhabet mener, at gæstebudets dannelseskultur kan indoptages overalt også der, hvor lovgivningen fastsætter massive krav og udøver tvang. Som illustration nævner Lise Poulsen et besøg hos en Muhabetgæst, der var indlagt på lukket afdeling. Han råbte ned gennem gangene: "De spærrer mig inde, de torturerer mig". Da han så, at hun havde figer og kiks med, lyste han op. Inde på hans stue havde han dækket op med et A-4 papir, to glas vand og en skål med bolcher. Som dekoration havde han foldet et lille papirskib. Nu var han vært. Afdelingens personale var forundret over den forandring, de så ske. Selv undrer Muhabet sig over, at fællesstuerne på mange afdelinger ligger øde hen.

Med tanke på 'At alting vokser i hinanden selskab' kan der også personalepolitisk være grund til at interessere sig for mødet mellem personale og brugere. Hvis brugerne føler sig velkomne og godt tilpas, drejer gensidighedens gode spiral, og personalet føler stolthed over deres arbejdsplads. Arbejdsmiljøet er afgørende for både fraværsprocenter og arbejdsglæde. Kriminalforsorgen har gennemført et projekt for at nedbringe det høje fravær blandt fængselspersonalet. Det blev hurtigt klart, at arbejdsmiljøet og fraværet ikke kan ændres, hvis de indsattes fængselsmiljø og dagligdag ikke også forbedres. *Kun den der er regnet af andre regner sig selv!* Det kommer af, at vi er sociale væsener. Gæstebudets dannelsesprincipper kan synes særligt fremmede i institutioner, der skal forestå krav og tvang. Men nok også særligt nødvendigt. I øvrigt er etniske minoriteter og sindslidende i den grad overrepræsenteret i vores fængsler. I en række tilfælde er de indsatte både etniske minoriteter og sindslidende.

De mest udsatte samfundsgrupper er dyre bekendtskaber i sociale ydelser, måske endda førtidspension frem til folkepensionsalderen, og i deres brug af alverdens institutioner, hvoraf døgnanbringelserne selvsagt er de dyreste. Derfor har Muhabet også fat i en central tilgang, når der tales om *recovery*, den proces og kravfrie kultur der skal til, for at mennesker gradvist kommer sig, tør nærme sig håbets vendepunkt og tro, at der også er andre og bedre muligheder for dem. VK-regeringens Arbejdsmarkedskommission er ind på det i sin afsluttende rapport fra august 2009. Kommissionen foreslår, at udsatte grupper bevilges længere og individuelt tilpassede 'udviklingsforløb', hvor de ikke udsættes for beskæftigelseslovgivningens almindelige krav. De skal samtidig være berettiget til en såkaldt udviklingsydelse. Det kan være en måde til at forebygge førtidspension. Muhabet er et eksempel på tankegangen bag forslaget om udviklingsforløb. Kommissionen har ikke nok sans for betydningen af, at der til et *udviklingsforløb* også knytter sig fællesskaber, der har karakter af hjemsteder for dem, der ikke føler at de hører til. Her kan de

frivillige organisationer noget særligt, her kommer i særlig grad de mest udsatte og de elendige og ubændige.

Goethe har sagt: *Hvis man behandler en person som han er, vil han forblive som han er. Men hvis man behandler ham, som om han var, hvad han burde og kunne blive, vil han blive, hvad han burde og kunne blive.*” Den sidste måde at behandle mennesker på, kan de i Muhabet.

Litteraturliste

- Marie Andersen, SPUK i samarbejde med Esther Malmberg SPUK 'Muhabet – en oase i byen. Erfaringsopsamling og beskrivelse af værestedet Muhabet', marts 2008. SPUK står for Socialt og Pædagogisk Udviklings- og Kursuscenter.

- Muhabets hjemmeside www.muhabet.dk

O